

PRAKSA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Pripremili:

Akademik prof. dr. Miodrag N. Simović

sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

i redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci

Prof. dr. Vladimir M. Simović

tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Načelo pravne sigurnosti

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada se ne može zaključiti da su u okolnostima konkretnog slučaja tumačenje i primjena odredbi relevantnog prava pred sudovima iste jurisdikcije koji su, pri tome, i sudovi posljednje instance koji odlučuju o konkretnom pitanju, rezultirali povredom načela pravne sigurnosti kao segmenta prava na pravično suđenje.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da su u konkretnom slučaju predmet osporavanja rješenja donijeta u izvršnom postupku. Svrha izvršnog postupka je da osigura prinudno ostvarivanje potraživanja na osnovu izvršnih i vjerodostojnih isprava. U odgovoru na apelantove navode izvršenik je istakao da je dug po navedenoj mjenici, na osnovu koje je apelant podnio prijedlog za izvršenje koji je osporenim rješenjima odbijen - davno plaćen i



da sa apelantom ima vrlo uspješnu saradnju. Apelant u apelaciji ne tvrdi da zbog osporenih rješenja nije mogao namiriti svoje potraživanje iz navedene mjenice, te eventualno da je s tim u vezi pretrpio značajnu materijalnu štetu.

U konkretnom slučaju radi se o pravnom pitanju koje se tiče postupka izvršenja na osnovu mjenice kao vjerodostojne isprave koji je u Federaciji BiH na jedinstven način regulisan Zakonom o izvršnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ br. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06 39/09 i 35/12). Iz dijela ove odluke označenog kao „Zakonska rješenja i sudska praksa u BiH i uporednom pravu“ nedvosmisleno proizlazi da se radi o pitanju čije razrješenje zahtijeva tumačenja i primjene materijalnih i procesnih zakona, a što je prije svega zadatak redovnih sudova. Takođe, iz ovog djela odluke proizlazi da u razrješenju konkretnog pitanja, tj. da li mjenica s klauzulom „bez protesta“ da bi bila vjerodostojna isprava, mora biti protestovana - ne postoji jedinstven stav ni u sudskoj praksi kao ni u pravnoj literaturi, odnosno da je pitanje protesta kod mjenice i njegov učinak predmet daljnjih regulisanja i pojašnjenja i u međunarodnom pravu. U tom smislu, teško bi se moglo govoriti o očiglednoj proizvoljnosti koja bi bila povod da se Ustavni sud upusti u preispitivanje načina na koji su u konkretnom slučaju redovni sudovi tumačili i primijenili član 29. Zakona o izvršnom postupku i s tim u vezi član 47. Zakona o mjenici („Službene novine Federacije BiH“ br. 32/00 i 28/03). Ovo tim prije što je Ustavni sud, ispitujući identične navode istog apelanta o proizvoljnom tumačenju i primjeni prava u istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, već zaključio da su redovni sudovi dali detaljne, jasne i precizne razloge za svoja odlučjenja, te da primjena relevantnih zakonskih odredaba u bilo kojem dijelu nije bila proizvoljna.

Najzad, u situaciji kada je u međuvremenu u postupku pred redovnim sudovima osiguran mehanizam za otklanjanje problema neusaglašenih sudskih odluka o istom ili sličnom činjeničnom i pravnom pitanju, a što su i okolnosti konkretnog slučaja, intervencijom u konkretnom slučaju, Ustavni sud bi preuzeo ulogu redovnog suda i prejudicirao eventualno rješenje spornog pravnog pitanja kroz novouspostavljeni mehanizam, čime bi lišio smisla i svrhe njegovo postojanje u domaćem pravnom sistemu. Ovakav pristup bi bio suprotan i već iskazanom stavu Ustavnog suda u vezi sa značajem mehanizma za prevazilaženje nesaglasnosti.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 760/13 od 30. septembra 2016. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Nepriistrasnost suda

Povrijeđeno je apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda pred nepristrasnim sudom jer je vijeće Apelacionog suda u istom sastavu učestvovalo u odlučivanju o apelantovoj žalbi u upravnom sporu i apelantovoj žalbi u parničnom postupku, koji postupci su proizišli iz činjenično istog osnova.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud naglašava da iz činjenica konkretnog predmeta proizlazi da su se navedene sutkinje, u identičnom sastavu vijeća, direktno bavile odlučivanjem o pitanjima koja su relevantna za odlučivanje, odnosno meritumom predmeta i prilikom donošenja ranije Odluke Apelacionog suda, kao i prilikom odlučivanja o žalbi tuženog na Presudu Osnovnog suda donesenoj u parničnom postupku. Ustavni sud dalje smatra potrebnim ukazati da odredbe člana 111. Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 8/09, 52/10 i 27/14) eksplicitno ne isključuju mogućnost postupanja istog sudije ili sudija istog suda u istom postupku. Međutim, Ustavni sud primjećuje da je odredbama člana 111. Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta BiH propisano da: „Sudija ne može suditi [...] 4) ako je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa; 5) ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.“ Dakle, odredbama člana 111. st. 4) i 5) Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta BiH je predviđeno da sudija može biti izuzet iz razloga koji nisu eksplicitno predviđeni u st. 1), 2) i 3) istog člana. Ustavni sud, takođe, zapaža da u konkretnom slučaju apelant nije morao biti upoznat sa članovima žalbenog vijeća Apelacionog suda do donošenja odluke, što znači da nije mogao ni tražiti izuzeće sutkinja u žalbenom postupku pred Apelacionim sudom budući da je odluka donesena na sjednici vijeća.

Imajući u vidu sve navedeno, naročito činjenicu da su se navedene sutkinje, kao članovi istog vijeća, direktno bavile meritumom konkretnog predmeta i prilikom donošenja ranije presude u upravnom



sporu Apelacionog suda, kao i odlučivanja o žalbi prilikom donošenja osporene, te činjenicu da su obje te odluke bile „odbijajuće“ za apelanta, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju došlo do situacije koja može potaknuti legitimne sumnje u pogledu objektivne nepristrasnosti suda i dovesti u pitanje načelo nepristrasnosti suda iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 988/14 od 11. januara 2017. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Korištenje napuštene imovine

Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zbog arbitrarne primjene člana 27.a) stav 2. Zakona o korištenju napuštene imovine jer je taj član primijenjen suprotno cilju zbog kojeg je donesen, a donesen je radi olakšanja povratka izbjeglica u svoje nekretnine čiji su vlasnici ili nosioci stanarskih prava.

Iz obrazloženja:

Redovni sudovi su, prema mišljenju Ustavnog suda, potpuno arbitrarno dio odredbe člana 27.a) stav 2. Zakona o korištenju napuštene imovine (koji glasi: „...može u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima namirenje tih sredstava zahtijevati od...“) primijenili na način da sadrži uslov prema kojem apelantica mora dokazati da se s tuženim (nadležnim organom) nalazi u jednoj od obligacija čije su vrste i nastanak propisane Glavom II Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/86 i 57/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04).

Prvi razlog zašto Ustavni sud smatra tako nalazi se u činjenici da su u prethodnom postupku (u postupku u kojem je apelantica platila privremenom korisniku iznos koji je on uložio na ime nužnih troškova) redovni sudovi *de facto* istu odredbu (misli se na odredbu člana 27.a), ali stav 1) primijenili na način da ne sadrži nikakav uslov, posebno ne uslov da se mora dokazati vrsta obligacionog odnosa u skladu sa Glavom II Zakona o obligacionim odnosima. Naime, u obje relevantne

odredbe (čl. 27.a) stav 1. i 27.a) stav 2) Zakona o korištenju napuštene imovine) stoji praktično ista formulacija koja glasi: „...ima pravo da traži povrat tih sredstava prema Zakonu o obligacionim odnosima ...“ i „...može u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima namirenje tih sredstava zahtijevati od...“. Međutim, tu istu formulaciju u apelantinom slučaju redovni sudovi primjenjuju dajući joj potpuno drugačiji smisao nego što je to bio slučaj kod privremenog korisnika.

Drugi razlog zašto Ustavni sud smatra da se radi o arbitrarnoj primjeni prava je u tome što kada bi se relevantna zakonska odredba primjenjivala na način kako su to uradili redovni sudovi u konkretnom slučaju, onda bi ona izgubila svoj cilj, tj. ubrzanje povratka izbjeglica. U načelu, zakonske odredbe se ne mogu primjenjivati suprotno cilju zbog kojeg su donesene. Kada bi se ova zakonska odredba primjenjivala na način da apelantica mora da dokaže da se s nadležnim organom nalazi u jednoj od obligacija prema Glavi II Zakona o obligacionim odnosima (ugovor, prouzrokovanje štete, neosnovano bogaćenje, posloводство bez naloga i jednostrano obećanje nagrade), onda bi pravo na namirenje sredstava, koje je propisano članom 27.a) stav 2. Zakona o korištenju napuštene imovine, postalo iluzorno. Naime, očigledno je da se ni apelantica, kao niti bilo koji drugi potencijalni tužilac u ovakvim slučajevima ne nalazi s nadležnim organom ili davaocem stana na korištenje u nekom od obligacionih odnosa koji su propisani Glavom II Zakona o obligacionim odnosima.

Prema mišljenju Ustavnog suda, jedina razumna i logična primjena relevantne zakonske odredbe koja slijedi cilj te odredbe i u skladu je s pravom na pravično suđenje jeste da se dio odredbe člana 27.a) stav 2. Zakona o korištenju napuštene imovine koji glasi: „...može u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima namirenje tih sredstava zahtijevati od...“ primjenjuje na način da se o zahtjevu za namirenje sredstava odlučuje u skladu sa određenim institutima ovog zakona, prije svega institutom zastarjelosti, podijeljene odgovornosti, zateznih kamata, itd. Stoga je zadatak redovnih sudova da svaki konkretan tužbeni zahtjev, uključujući i apelanticin, ocijene u skladu s pojedinim institutima iz Zakona o obligacionim odnosima (na neke od njih je prethodno ukazao i Ustavni sud), a ne da zahtijevaju da se konkretno činjenično stanje podvede pod jednu od vrsta obligacija iz Glave II ovog zakona jer je takva primjena suprotna cilju zbog koje je donijeta odredba člana 27.a) stav 2. Zakona o korištenju napuštene imovine, a samim tim



suprotna je i pravu na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4968/13 od 19. januara 2017. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Ocjena dokaza i načelo *in dubio pro reo*.

Nije prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada u osporenim odlukama nije izostala brižljiva i savjesna ocjena provedenih dokaza na temelju kojih je sud utvrdio da je apelant zdravstveno sposoban da prati suđenje i u njemu aktivno učestvuje, te o postojanju krivičnog djela za koje je apelant proglašen krivim i osuđen na zatvorsku kaznu, niti je, zbog sudske ocjene medicinskih vještačenja apelantovog zdravstvenog stanja, povrijeđeno načelo *in dubio pro reo*.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža, a vezano za apelacione navode koji su skoro identični žalbenim navodima, da je ove navode Apelaciono vijeće razmotrilo i u obrazloženju svoje odluke dalo detaljne i jasne razloge o njihovoj neosnovanosti. Naime, Ustavni sud zapaža da je Sud BiH u prvostepenoj presudi u potpunosti opisao proces pojedinačne ocjene dokaza i njihovog dovođenja u međusobnu vezu i izvođenje zaključka da je apelant sposoban da učestvuje u postupku, da je počinio krivično djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret i da je kriv za njegovo izvršenje. Pri tome, Ustavni sud, takođe, zapaža da je Sud BiH proveo veoma opsežan dokazni postupak u kojem su provedeni mnogobrojni dokazi koje su Tužilaštvo BiH, te apelant i saoptuženi predložili u prilog svojim tvrdnjama o krivici, odnosno apelantovoj nevinosti i ostalih saoptuženih osoba u predmetnom krivičnom postupku.

Ustavni sud zapaža da je Sud BiH istakao da iz svih sačinjenih nalaza i mišljenja, kako pojedinačnih, tako i timskih, izuzev nalaza i mišljenja vještaka, proizlazi da apelant simulira bolest, što je „često na rubu karikaturalnosti“, pri čemu apelant naivno glumi osobu sa

teškim duševnim poremećajem, a takvo ponašanje nije karakteristično ni za jednu duševnu bolest, a kako vještaci uočavaju za takvu vrstu simulacije - osoba mora biti svjesna ozbiljnosti i opasnosti situacije za šta su neophodni očuvani kognitivni kapaciteti. Nadalje, Ustavni sud zapaža da je Sud BiH imao u vidu da član 388. stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH propisuje da će do prekida krivičnog postupka doći jedino u slučaju nastupanja duševne bolesti nakon učinjenja krivičnog djela, koja je takvog karaktera da optuženi nije sposoban učestvovati u postupku. Sud BiH je zaključio da ove zakonske odredbe nisu primjenjive kod slučaja privremenog duševnog poremećaja o kojem je bilo riječi u pojedinim nalazima i mišljenjima vještaka, s obzirom na to da nijedan vještak, osim jednog, nije konstatovao postojanje duševne bolesti kod apelanta, što je osnovna pretpostavka da bi se uopšte moglo razmatrati da li je došlo do procesne nesposobnosti.

Ustavni sud smatra da razlozi koje su naveli redovni sudovi ne dovode u sumnju odluku suda o apelantovoj krivičnoj odgovornosti, niti se iz bilo čega može utvrditi da je u bilo kojoj fazi postupka apelant tretiran na način koji bi vodio kršenju načela *in dubio pro reo* ili da je neka činjenica ostala nerazjašnjena u smislu navedenog načela. Zbog toga se ne mogu prihvatiti ni apelantovi navodi da je osporenim presudama povrijeđeno načelo *in dubio pro reo*, zato što su ti navodi zasnovani isključivo na apelantovom nezadovoljstvu osporenim odlukama, a ne na nekim relevantnim činjenicama i argumentima. Stoga, imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 2. Evropske konvencije.

Dalje, apelant tvrdi da mu je povrijeđeno i pravo iz člana 6. stav 3. Evropske konvencije, koje navode dovodi u vezu sa svojim zdravstvenom stanjem zbog čega nije sposoban učestvovati u postupku. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da su ovlašteni sudski vještaci utvrdili da je apelant zdravstveno sposoban da prati tok suđenja - glavni pretres bez posljedica po njegovo zdravlje, odnosno da može aktivno učestvovati u sudskom postupku, što apelant, kako to proizlazi iz osporenih presuda, nije iskoristio. Međutim, apelant je, kako to proizlazi iz osporenih presuda, sve vrijeme trajanja ovog postupka imao dva branioca po službenoj dužnosti koji su, kako to proizlazi iz osporenih presuda, aktivno učestvovali u postupku na način da su osporavali kako postojanje apelantove sposobnosti da učestvuje u postupku, tako i postojanja



nje apelantove krivice za krivično djelo povodom kojeg je predmetni postupak vođen i za koje je apelant, u konačnici proglašen krivim. Stoga, Ustavni sud zaključuje da u predmetnom redovnom sudskom postupku nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 3. Evropske konvencije, jer je imao pravo da koristi sve garancije iz toga člana.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 826/17 od 10. maja 2017. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Jednakost stranaka u postupku

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. i stav 3. tačka d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada odbijanje apelantovog prijedloga za provođenje jednog od dokaza koji je predlagao ne predstavlja povredu principa jednakost stranaka u postupku, te kad se osporene presude ne zasnivaju isključivo ili u pretežnom dijelu na dokazu na kojem se ne mogu zasnovati.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da, imajući u vidu dokaze koje je Sud BiH proveo na glavnom pretresu, način na kojih je cijenio i činjenične zaključke koje je na osnovu njih izveo, nije mogao zaključiti da je Sud BiH izašao iz okvira prava iz člana 263. Zakona o krivičnom postupku BiH („Službene novine BiH“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13), tj. da kada zaključi da okolnosti koje stranka i branilac želi da dokažu nemaju značaja za predmet ili da je ponuđeni dokaz nepotreban - odbiće izvođenje takvog dokaza. Pri tome, Ustavni sud zapaža da ni u apelaciji kao ni u postupku pred redovnim sudom apelant ne navodi koje odlučne činjenice su trebale biti utvrđene saslušanjem informatora. Stoga, u okolnostima konkretnog slučaja, nije prekršena obaveza Tužilaštva BiH kao i Suda BiH, propisana članom 14. Zakona o krivičnom postupku BiH, tj. nije narušen princip da se svakoj od strana pruže jednake mogućnosti u pogledu pristupa dokazima i nji-

hovem izvođenju na glavnom pretresu, te dužnost da se s jednakom pažnjom ispituju i utvrđuju kako činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i one koje im idu u korist.

Apelant tvrdi i da se osporene osuđujuće presude, suprotno členu 23. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, zasnivaju isključivo ili u pretežnom dijelu na iskazu prikrivenog istražitelja. Ustavni sud zapaža da iz osporene drugostepene presude proizilazi da je identičan navod ocijenjen neosnovanim, te je ukazano da se presuda zasniva i na konkretno pobrojanim iskazima svjedoka optužbe i odbrane, te materijalnim dokazima provedenim na glavnom pretresu. Takođe, po ocjeni drugostepenog suda, prikriveni istražitelj nije bio zaštićeni svjedok, već svjedok pod mjerama zaštite u smislu Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, te je istaknuto i da su apelantu bili poznati podaci o njegovom identitetu i da mu je bila pružena mogućnost da ga unakrsno ispita.

Ustavni sud zapaža da je članom 23. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka određeno da sud ne može zasnivati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na dokazima pribavljenim u skladu sa članom 11. ili čl. 13.-22. ovog zakona. Iz obrazloženja osporene prvostepene presude proizilazi da je po prijedlogu Tužilaštva BiH za određivanje dodatnih mjera zaštite svjedoka pod prijetnjom, u skladu sa članom 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, prvostepeni sud rješenjem prihvatio prijedlog Tužilaštva BiH i prikrivenom istražitelju (kojem su rješenjem istog suda, već bile određene mjere zaštite ličnih podataka i određen pseudonim), u smislu člana 13. ovog zakona, odredio i dodatne mjere zaštite. Stoga, a suprotno stavu iz osporene drugostepene presude, proizilazi da je iskaz prikrivenog istražitelja predstavljao dokaz u smislu člana 23. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka na kom se osuđujuća presuda ne može zasnovati isključivo ili u pretežnom djelu. Međutim, Ustavni sud zapaža da iz obrazloženja osporenih odluka nesporno proizilazi da osporene presude nisu zasnovane isključivo ili u pretežnom dijelu na iskazu prikrivenog istražitelja, s obzirom na konkretno pobrojane dokaze i optužbe i odbrane koji su provedeni na glavnom pretresu i na kojim je Sud BiH zasnovao zaključak o postojanju krivičnih djela i apelantovoj odgovornosti.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4456/16 od 17. januara 2018. godine)



PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Obrazloženje presude

Ne postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda budući da su redovni sudovi u obrazloženjima osporenih odluka dali iscrpne razloge kako u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja tako i u pogledu primjene materijalnog prava, a data obrazloženja ne djeluju proizvoljno i u potpunosti zadovoljavaju standarde prava na pravično suđenje.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da su sudovi u predmetu detaljno razmotrili sva sporna pitanja i da su uz pozivanje na relevantne odredbe materijalnog i procesnog prava dali iscrpna obrazloženja zašto smatraju da je tužbeni zahtjev apelanata neosnovan, te da nema ništa što bi ukazivalo da su redovni sudovi u konkretnom slučaju proizvoljno primijenili materijalno pravo, tj. odredbe Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04, 9/03). Naime, apelanti su tražili da im tužena na ime naknade nematerijalne štete za pretrpljene duševne boli zbog smrti njihovog oca isplati precizirani iznos, navodeći da su njihovog oca, kao civilnu žrtvu rata, u Brčkom životu lišili pripadnici vojske ili policije tužene. Međutim, sudovi su u predmetnom parničnom postupku, nakon provedenog dokaznog postupka, zaključili da apelanti, koji su u smislu člana 236. Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta“ br. 58/09 i 52/10) dužni dokazati činjenice na kojima zasnivaju svoj zahtjev, nisu dokazali da je za smrt njihovog oca odgovorna tužena, odnosno da je smrt njihovog oca nastupila kao posljedica djelovanja vojnih i/ili policijskih formacija tužene koje su se tada nalazile na tom području, pa su odbili tužbeni zahtjev apelanata kao neosnovan.

Ustavni sud zapaža da iako je Osnovni sud u svojoj presudi naveo da na strani tužene ne postoji pasivna legitimacija u konkretnoj pravnoj stvari, iz obrazloženja i prvostepene i drugostepene presude pro-

izlazi da pasivna legitimacija tužene tokom postupka nije bila sporna s obzirom da je u obje presude istaknuto da je u vrijeme kada se desio štetni događaj (18. maj 1992. godine) bila osnovana i proglašena Republika Srpska koja je putem svojih organa vlasti vršila kontrolu na području Brčkog, gdje se desio štetni događaj i bila je u obavezi da posredstvom svojih vojnih i civilnih organa vlasti spriječi teror i nasilje u gradu. Međutim, kao što je već prethodno navedeno, u predmetnom postupku nije utvrđeno da postoji odgovornost tužene za štetu koju su apelanti pretrpjeli s obzirom na to da u postupku nije dokazano da je smrt oca apelanata nastupila kao posljedica djelovanja vojnih i/ili policijskih formacija tužene koje su se tada nalazile na tom području, za koje bi tužena bila odgovorna prema načelu objektivne odgovornosti u smislu odredbi čl. 170, 172. i 180. Zakona o obligacionim odnosima.

(Odluka Ustavnog sud Bosne i Hercegovine, broj AP 4041/14 od 1. februara 2017. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Prigovor pasivne legitimacije

Nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je redovni sud utvrdio da ne postoji ništa što bi ukazivalo na proizvoljnost u primjeni materijalnog prava navodnim neoznačavanjem prvotuženog za pasivno legitimisanog, pri čemu su redovni sudovi u obrazloženju osporenih odluka za svoje stavove dali jasne i logične zaključke.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je Okružni sud, raspravljajući ove apelantove prigovore, utvrdio da prvotuženi nije pasivno legitimisan u ovoj pravnoj stvari, slijedom čega nije ni dužan priznati i dozvoliti upis prava suvlasništva jer nije upisan kao suvlasnik i korisnik sporne nekretnine. Nadalje, Ustavni sud primjećuje da je Okružni sud utvrdio da je pogrešna odluka prvostepenog suda kojom je prvotuženi obavezan da preda u posjed prizemlje objekta jer ga i ne



koristi, slijedom čega nije bilo zakonskog uporišta ni da se nametne obaveza plaćanja troškova parničnog postupka. Nadalje, Ustavni sud dalje zapaža da je redovni sud nesporno utvrdio da A.D. nema nasljednike, te da bi, u slučaju da je dovršen ostavinski postupak, ta zaostavština bila uručena Opštini. Pored toga, u ovom predmetu je bilo i doneseno rješenje kojim je prekinut ovaj parnični postupak upravo zbog rješavanja prethodnog pitanja koje se odnosi na ishod ostavinskog postupka, ali je takvo rješenje Odlukom Osnovnog suda godine ukinuto i naložen nastavak postupka jer tužioci imaju pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku.

Dakle, u odnosu na apelantove prigovore o pasivnoj legitimaciji, Ustavni sud primjećuje da je sud utvrdio da su apelant i njegov brat (tužioci) univerzalni sukcesori spornog dijela nekretnina jer su po osnovu nasljeđivanja postali suvlasnici i suposjednici jedne polovine njegove zaostavštine, iz kojeg razloga prvotuženi nije pasivno legitimisan u ovom sporu. Redovni sud je utvrdio da bi pasivnu legitimaciju prvotuženi imao samo u slučaju da je dovršen ostavinski postupak iza A.D. i zaostavština uručena prvotuženom. Iz toga slijedi zaključak, koji je potvrdio i Vrhovni sud, da prvotuženi nije zakonski nasljednik, niti univerzalni sukcesor, te eventualno dovršenje ostavinskog postupka i rješenje o nasljeđivanju kojim bi se zaostavština predala opštini - u ovom slučaju nije deklaratornog, već konstitutivnog karaktera, iz kojeg razloga je osnovan prigovor nedostatka pasivne legitimacije na strani prvotuženog. Sve dok se prvotuženom pravosnažnim rješenjem o nasljeđivanju ne uruči zaostavština, on nije nosilac prava, a ni obaveza povodom zaostavštine koja čini predmet ovog postupka.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4689/14 od 10. maja 2017. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Ugovor o kupoprodaji

Nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada u obrazloženju osporenih odluka nema ničega što ukazuje na proizvoljnu primjenu relevantnih propisa na štetu apelanata, niti je bilo procesnih propusta na koje su ukazivali apelanti, te kada je redovni sud za svoje odluke dao argumentovane i jasne razloge.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud ukazuje da su redovni sudovi pošli od obaveze da se konkretne okolnosti pod kojima je ugovor zaključen moraju utvrđivati isključivo na bazi dokaza koji se izvode neposredno pred sudom i na temelju raspravljanja parničnih stranaka. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je Osnovni sud zaključio da apelanti - protivtuženi nisu isticali, pa time ni dokazivali, da je od strane tuženog - protivtužioca njihov pravni prednik bila prisiljena na bilo koji način da zaključi predmetni kupoprodajni ugovor i aneks kupoprodajnog ugovora, niti su izjavili ili dokazivali da joj je bila upućena prijetnja ili da je bila ucjenjivana kako bi predmetni ugovor zaključila. Okružni i Vrhovni sud su takođe zaključili da apelanti nisu dokazali da su na strani prodavca, njihove pravne prednice, postojale takve posebne okolnosti koje bi determinisale njenu volju da zaključi ugovor čije zaključenje po navodima apelantata nije željela. Uzimajući u obzir sve ove okolnosti, kao i da su redovni sudovi utvrdili da kupoprodajna cijena koja za isplaćena u ratu nije mala, Ustavni sud, cjeneći sve okolnosti predmetnog slučaja, nalazi da apelanti nisu dokazali da su one uticale na zaključenje ugovora, dakle, da za sve ove navode u pogledu mane volje ne postoje objektivni dokazi, te da su ih apelanti samo posredno iznosili prenoseći saznanja drugih koji su opisivali okolnosti koje bi se mogle smatrati manom volje.

Dalje, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi jasno ukazali da postojanje rata i opštepoznatih ratnih okolnosti koje su ugrožavale egzistenciju stanovništva na ovim prostorima, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost, samo za sebe nije dovoljno za zaključak da je ugovor sklopljen u takvim okolnostima ništav. Sud je zaključio da se ne može samo na tvrdnjama apelanata koje, pri tome, nisu potkrije-



pljene drugim objektivnim dokazima - izvesti zaključak da su na strani prednice apelanata postojale konkretne subjektivne okolnosti koje bi u vrijeme zaključenja spornog ugovora isključivale postojanje dobroteljnosti u smislu odredbe člana 28. Zakona o obligacionim odnosima, što bi predmetni ugovor o kupoprodaji činilo ništavim u smislu odredbe člana 103. ovog zakona.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2418/15 od 17. januara 2018. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Pravo na donošenje odluke u razumnom roku

Ne postoji kršenje prava na donošenje odluke u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada se radilo o vrlo obimnoj istrazi protiv apelanta za krivično djelo genocida u kojoj su nadležni organi morali preduzeti veoma obimne aktivnosti, da se radi o predmetu koji pokreće izuzetno složena činjenična i pravna pitanja i u kojem je Tužilaštvo BiH kontinuirano preduzimalo poslove iz svoje nadležnosti.

Iz obrazloženja:

Prema konzistentnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, razumnost dužine trajanja postupka mora se ocjenjivati u svjetlu okolnosti pojedinog predmeta, vodeći računa o kriterijumima uspostavljenim sudskom praksom Evropskog suda, naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. februara 2002. godine, Izvještaj broj 2002-I, stav 38).

U skladu sa praksom Evropskog suda, početak relevantnog perioda u krivičnim stvarima pri ocjeni razumnoga roka vezuje se za trenutak u kojem je lice koje je u pitanju postalo svjesno da je osumnjičeno za krivično djelo jer od tog momenta ima interes da o postojanju ove sumnje sud donese odluku. Ovakvo određivanje relevantnog perioda očito je u slučajevima u kojim je hapšenje pretho-

dilo formalnoj optužbi (vidi Evropski sud, *Wemhoff protiv Njemačke*, presuda broj 2122/64 od 27. juna 1968. godine, stav 19. i *Dobbertin protiv Francuske*, presuda 13089/87 od 25. februara 1993. godine, st. 9. i 138.). Dalje, za kraj relevantnog perioda uzima se trenutak u kojem je okončana nesigurnost u pogledu pravne pozicije lica koje je u pitanju. U tom smislu, Evropski sud i u krivičnim i u građanskim stvarima primjenjuje jednake kriterijume. Pri tome, u krivičnom postupku odluka o optužnici, odnosno oslobađanje od optužbe ili odbacivanje optužbe, moraju biti konačni. Najzad, konačno odlučenje o optužbi može predstavljati i odustajanje od daljnjeg vođenja krivičnog postupka (vidi citiranu presudu *Wemhoff*, stav 18).

Iz predočenog Ustavnom sudu proizlazi da je prva mjera koja je implicirala tvrdnju da je apelant počinio krivično djelo preduzeta 27. jula 2007. godine, kada je apelanta u svojstvu osumnjičenog ispitalo Tužilaštvo BiH. Tužilaštvo BiH je 9. decembra 2014. godine podiglo optužnicu protiv apelanta. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da relevantni period u konkretnom slučaju obuhvata period od sedam godina i četiri mjeseca.

Rukovodeći se kriterijumima ustanovljenim praksom Evropskog suda u analizi razumnosti trajanja postupka, Ustavni sud će prvo ispitati složenost predmeta.

U konkretnom slučaju apelant je osumnjičen da je počinio krivično djelo genocid. S obzirom na težinu krivičnog djela i vrijeme koje je proteklo od trenutka kada je počinjeno, očigledno je da je u vezi s prikupljanjem dokaza kojima bi bile potkrijepljene osnove sumnje da je apelant počinio krivično djelo - bilo poteškoća. Dalje, iz predočenog Ustavnom sudu proizlazi da je u tu svrhu prikupljen niz materijalnih dokaza i saslušan veliki broj svjedoka, te da su, prema navodima Tužilaštva BiH, predmeti koji istražuju genocid najsloženiji predmeti. Najzad, iz predočenog Ustavnom sudu proizlazi da je istraga povodom tog događaja vođena ne samo protiv apelanta nego protiv više lica koja se sumnjiče da su počinila navedeno krivično djelo. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radi o izuzetno složenom predmetu kako u pogledu činjeničnih tako i pravnih pitanja.

U vezi s apelantovim ponašanjem, prema stanju spisa, Ustavni sud zapaža da apelant nije ničim doprinio da se postupak vodi više



od sedam godina, niti su stranke u postupku u svojim odgovorima na apelaciju ponudile drugačije zapažanje.

Ustavni sud naglašava činjenicu da je krivičnopravni sistem u Bosni i Hercegovini koncipiran tako da je pokretanje, vođenje, obustavljanje, odnosno okončanje istrage u nadležnosti, u konkretnom slučaju, Tužilaštva BiH, te će u odnosu na dužinu trajanja predmetne istrage analizirati ponašanje Tužilaštva BiH. Ustavni sud prvenstveno naglašava da zakonom nije propisano koliko istraga traje, odnosno da odredba člana 225 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine propisuje da tužilac okončava istragu kad nađe da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da se može podići optužnica. U konkretnom slučaju istraga je okončana podizanjem optužnice 9. decembra 2014. godine.

Analizirajući postupanje Tužilaštva BiH, Ustavni sud zapaža da se u konkretnom slučaju radilo o vrlo obimnoj istrazi, imajući u vidu prirodu predmetnog krivičnog djela, te da je rad na ovoj istrazi obuhvatao obradu velikog broja složenih činjeničnih i pravnih pitanja, velikog broja svjedoka, kao i obimnu materijalnu dokumentaciju. Kako je Ustavni sud već naveo, Tužilaštvo BiH je tri puta saslušalo apelanta u svojstvu osumnjičenog. Nesporno je da je u tom periodu Tužilaštvo BiH radilo na prikupljanju dokaza koje će koristiti u krivičnom postupku protiv apelanta i drugih optuženih, a koji su mnogobrojni i zbog svih okolnosti predmeta, Tužilaštvo BiH je zasigurno bilo suočeno s poteškoćama pri njihovom obezbjeđivanju kako zbog vremena kada je krivično djelo izvršeno, tako i zbog svih drugih već spomenutih okolnosti u Bosni i Hercegovini. Naime, iz stanja spisa proizlazi da se radilo o izuzetno složenom i komplikovanom predmetu, predmetu genocida, kojim je obuhvaćeno nekoliko osumnjičenih. Sve to je, očigledno, zahtijevalo duži vremenski period u kojem je trebalo sagledati predmet u cjelini - kako bi se stvorili uslovi da se istraga okonča. Pri tome, Ustavni sud na osnovu stanja u spisu nije mogao zaključiti da Tužilaštvo nije u kontinuitetu preduzimalo radnje iz svoje nadležnosti, odnosno da je u tom periodu došlo do застоja u radu Tužilaštva i nepotrebnih odlaganja u sprovođenju istrage. Iako je utvrdio da je okončanje istrage bilo od posebnog značaja za apelante, Ustavni sud smatra da, imajući, prije svega, u vidu da se radi o predmetu koji pokreće izuzetno složena činjenična i pravna pitanja i u kojem je Tužilaštvo kontinuirano preduzimalo poslove iz

svoje nadležnosti, nije povrijeđeno apelantovo pravo na suđenje u razumnom roku.

Ustavni sud podsjeća i na stav Evropskog suda za ljudska prava u presudi *Stjepanović i dr. protiv Bosne i Hercegovine* od 16. decembra 2014. godine, tač. 28 i 29, prema kojem je standard ekspeditivnosti u ovakvim istorijskim predmetima mnogo drugačiji od standarda koji se primjenjuje na nedavne događaje kod kojih vrijeme često ima suštinski značaj za očuvanje važnih dokaza. Takođe, Evropski sud je naglasio okolnosti koje su vladale u Bosni i Hercegovini, te veliki broj predmeta ratnih zločina pred domaćim sudovima - pri procjeni poštovanja minimalnih standarda prava na pravično suđenje.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 712/15 od 10. novembra 2016. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA IMOVINU

Povrijeđeno je pravo apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz ovu konvenciju, jer ne postoje garancije da će apelanti, kao imaooci izvršnog sudskog naslova, moći naplatiti svoja potraživanja u razumnom roku.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud naglašava da je o gotovo identičnim pravnim pitanjima - neizvršenju rješenja o izvršenju na teret sredstava budžeta kantonā - razmatrao u više svojih odluka, uključujući i Odluku o dopustivosti i meritumu, broj AP 4368/11 od 25. juna 2013. godine (dostupna na internetskoj stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba). U navedenoj odluci Ustavni sud je istakao: „U konkretnom slučaju Ustavni sud smatra da se radi o efektivnom neprovođenju rješenja o izvršenju koja su donesena u izvršnom postupku, a na osnovu pravosnažnih presuda, te da apelanti nemaju na raspolaganju efektivan pravni lijek kojim bi ishodili traženo izvršenje“. Razlozi navedeni u Odluci Ustavnog suda broj AP 4368/11 u pogledu dopustivosti ape-



lacije - u cijelosti se odnose i na konkretnu apelaciju, pa se Ustavni sud, umjesto posebnog obrazloženja o dopustivosti, u cijelosti poziva na razloge navedene u citiranoj odluci Ustavnog suda.

Ustavni sud napominje da su, prema članu I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, te prema članu 1. Evropske konvencije, svi nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini dužni osigurati poštovanje individualnih ljudskih prava, u koja se ubraja i pravo na pravično suđenje koje se proteže i na fazu izvršenja pravosnažne sudske odluke, prema članu 6. stav 1. Evropske konvencije, uključujući i pravo na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, s obzirom na to da su pravosnažnom sudskom odlukom dosuđena novčana potraživanja. Takva obaveza ne može se umanjiti činjenicom da u konkretnom slučaju izvršenje ide na teret budžetskih sredstava jednog kantona, te da, usljed velikog broja povjerilaca, nema raspoloživih sredstava na kojima bi se izvršenje moglo provesti. U vezi s navedenim, Ustavni sud podsjeća na stav Evropskog suda za ljudska prava usvojen u predmetu *Jeličić protiv BiH* (vidi presudu od 31. oktobra 2006. godine, stav 39), na koji se Evropski sud za ljudska prava ponovo pozvao u drugom predmetu ove vrste protiv Bosne i Hercegovine (*Čolić i dr. protiv BiH*, vidi presudu od 10. novembra 2009. godine), prema kojem: „Sud i dalje ponavlja da ne prihvata da državne vlasti navode nedostatak sredstava kao ispriku za nepoštovanje obaveza proisteklih iz presude. Doduše, odgoda u izvršenju presude može se opravdati posebnim okolnostima, ali odgoda ne može biti takva da naruši srž prava koje štiti član 6 stav 1 (vidi, *Burdov v. Rusija*, broj 59498/00, § 35, ECHR 2002-III i *Teteriny v. Rusija*, broj 11931/03, § 41, od 30. juna 2005. godine)“.

Ustavni sud ukazuje i na presudu Evropskog suda za ljudska prava *Đurić i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, gdje je Evropski sud za ljudska prava razmatrao neizvršenje pravosnažnih i izvršnih presuda domaćih sudova kojima je aplikantima dosuđena ratna šteta. U navedenoj presudi, ispitujući adekvatnost mjera koje je preduzela Republika Srpska za izvršenje pravosnažnih domaćih presuda kojima je dosuđena ratna šteta, Evropski sud za ljudska prava osvrnuo se na Plan izmirenja (iz oktobra 2012. godine) isplate ratne štete, kojim je predviđeno izvršenje pravosnažnih presuda kojima se naređuje isplata ratne štete u gotovini, u roku od 13 godina, počevši od 2013. godine, koji je u julu 2013. godine produžen na period od 20 godina.

Evropski sud za ljudska prava je, između ostalog, ukazao na to da je, iako izvršenje pravosnažnih presuda po vremenskim fazama može biti prihvatljivo u izuzetnim okolnostima (vidi *Immobiliare Saffi protiv Italije* [GC], br. 22774/93, tačka 74, ESLJP 1999-V), predloženi period od 20 godina suviše dug, imajući u vidu znatno kašnjenje do kojeg je već došlo. Uz to, Evropski sud za ljudska prava je i u toj odluci ponovio da državni organ ne može isticati nedostatak sredstava kao opravdanje za nenamirenje duga utvrđenog sudskom presudom (vidi *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, tačka 35, ESLJP 2002-III; *Teteriny protiv Rusije*, br. 11931/03, tačka 41, 30. juni 2005. i *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 41183/02, tač. 39. i 42, ESLJP 2006-XII).

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1473/16 od 20. jula 2016. godine)

ZABRANA DISKRIMINACIJE I PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Osporenom presudom nije povrijeđeno apelantovo pravo iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u vezi s pravom na pravično suđenje, budući da apelant nije ponudio nikakav dokaz o tome da su lica koja se nalaze u istoj ili sličnoj situaciji tretirana na različit način, a takva diskriminacija ne proizilazi ni iz odluke donesene u upravnom sporu iz kojeg je proistekla osporena odluka.

Iz obrazloženja:

Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, zabrana diskriminacije iz člana 14. Evropske konvencije je akcesorno pravo. To znači da taj član ne obezbjeđuje nediskriminaciju kao nezavisno i samostalno pravo, već se, prema tom članu, na diskriminaciju može pozvati samo u vezi s uživanjem prava i sloboda garantovanih Evropskom konvencijom. Ustavni sud podsjeća na praksu Evropskog suda za ljudska prava prema kojoj diskriminacija postoji samo ako se lice ili grupa lica u istoj situaciji različito tretiraju, a ne postoji neko objektivno i razu-



mno opravdanje za različit tretman (vidi, Evropski sud, *Belgijski predmet o jezicima*, presuda od 23. jula 1968. godine, Serija A broj 6).

U konkretnom slučaju apelant smatra da je diskriminisan u odnosu na pravo na pravično suđenje. Međutim, apelant, osim paušalnog navoda da je diskriminisan, nije dostavio bilo kakav dokaz koji bi mogao pokazati da se doista radi o diskriminaciji po bilo kojoj osnovi, kako je navedeno u članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, niti to proizilazi iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu. Stoga, Ustavni sud smatra da su apelantovi navodi o diskriminaciji paušalni, a eventualna proizvoljnost i diskriminaciona primjena zakona - nisu očigledne.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2108/14 od 7. marta 2017. godine)